

УДК 616.64:616.69:618.17-08.14

ПЕРЕТЯТЬКО В.О.¹, МОГІЛЕВКІНА І.О.², ПЕРЕТЯТЬКО Г.А.³

¹Донецький технічний ліцей

²Донецький національний медичний університет ім. М. Горького

³Центральна міська клінічна лікарня № 24 м. Донецька

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ОЧИМА ШКОЛЯРА

Резюме. Тема відношення школярів до проблеми народжуваності та плідності є сучасною та актуальною, тому що ставлення молоді до цієї проблеми визначає майбутнє нашої держави, а саме прогнозує демографічну ситуацію в Україні у найближчий та віддалений період часу.

Мета дослідження: вивчити відношення до дітонародження та репродуктивні плани учнів одинадцятих (заклучних) класів навчальних закладів міста Донецька.

Матеріали та методи. Проведено анонімне анкетування 219 учнів одинадцятих (заклучних) класів шести навчальних закладів міста Донецька, розташованих в різних районах міста. Для анкетування застосовувався інструмент, розроблений фахівцями Університету м. Уппсала (Швеція) та перекладений російською мовою на кафедрі акушерства, гінекології та перинатології УНІПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького. Анкета складалась із 28 запитань, розподілених на чотири блоки. Для оцінки відношення учнів до дітонародження були використані візуальна аналогова шкала та шкала Лайкерта. Отримані результати оброблені за допомогою методів дескриптивної статистики з визначенням пропорцій для номінальних та середніх значень щодо безперервних даних з використанням ліцензованої статистичної програми JMP.

Результати. У дослідженні брали участь 127 дівчат (58 %) та 92 хлопці (42 %). Згідно з відповідями, на час опитування 10,08 % дівчат та 23,60 % хлопців мали постійних сексуальних партнерів. Більшість респондентів не використовували ніяких засобів запобігання вагітності. При цьому дівчата в 1,44 раза частіше, ніж хлопці, практикували небезпечну поведінку. 11 % дівчат не бажали мати дітей упродовж життя. Майже 30 % хлопців підтримували цю думку. Близько 20 % дівчат та 30 % хлопців планують народити тільки 1 дитину, що не є позитивним для процесу відновлення населення країни. Як дівчата, так і хлопці планують мати в середньому не більше двох дітей, тобто в майбутньому буде зберігатися принцип простого відтворення населення, що не приведе до збільшення населення. 79 % хлопців планують мати першу дитину в тому віці, коли знижується плідність жінок. Таким чином, плануючи першу дитину в більш старшому віці, вони свідомо можуть наражатися на проблеми з настанням вагітності. Для дівчат вірогідно більшою є важливість мати дітей, тобто дівчата вірогідно вище, ніж хлопці, оцінювали важливість батьківства. Сімдесят відсотків підлітків вказали, що в разі гіпотетичної вагітності саме зараз вони народили б дитину.

Хлопці в 2 рази частіше, ніж дівчата, були супротивниками абортів. Дівчата в 2 рази частіше, ніж хлопці, в прийнятті рішення щодо виношування вагітності враховували б думку батьків. У разі безплідності можливість звернення за штучним заплідненням вірогідно вище оцінювали дівчата, ніж хлопці. Можливість усиновити дитину також отримала вищу оцінку у дівчат. А ось у рішенні не мати дітей у разі виникнення проблеми безплідності в родині, навпаки, вірогідно вищу оцінку продемонстрували хлопці. Як дівчата, так і хлопці продемонстрували низьку готовність вирішувати проблеми безплідності як за допомогою допоміжних репродуктивних технологій, так і за допомогою усиновлення дитини, що ще раз засвідчило низьку цінність батьківства.

Висновки. Таким чином, дівчата віком 16 років вірогідно менше, ніж хлопці, використовують засоби запобігання вагітності чи у зв'язку з необізнаністю та відсутністю інформації щодо контрацепції. Як хлопці, так і дівчата вважають для себе за важливе мати дитину, в середньому навіть двоє дітей у житті, що буде відповідати принципам простого відтворення населення. Позитивним є той факт, що учні знають про наявність сучасних репродуктивних технологій, але звернутися за штучним заплідненням у разі виникнення проблеми частіше вирішують дівчата, так само як і усиновити дитину. З метою покращення демографічної ситуації в Україні, враховуючи все вищезазначене, ми пропонуємо переглянути методичку викладання питань репродуктивного та сексуального виховання для учнів шкіл. При цьому важливим є заохочування до навчання підлітків працівників медичних закладів, медичних навчальних закладів та самих учнів, які пройшли відповідну підготовку.

Ключові слова: демографічна криза, учні одинадцятих класів, народжуваність, дітонародження, репродуктивні плани молоді.

© Перетяцько В.О., Могілевкіна І.О., Перетяцько Г.А., 2013

© «Медико-соціальні проблеми сім'ї», 2013

© Заславський О.Ю., 2013

Вступ

Проблема погіршення демографічної ситуації є однією з найактуальніших проблем для країн Європи. В Україні як частині Європи діють ті самі несприятливі фактори, що погіршили демографічну ситуацію навіть у високорозвинених країнах Європи. Депопуляція в нашій країні пов'язана також із власними економічними та соціальними факторами [1]. Зростання в загальній популяції людей старшої вікової групи, зменшення народжуваності, велика смертність серед чоловіків працездатного віку призводять до значного погіршення демографічної ситуації. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, середня тривалість життя громадян України на 10–12 років менша, ніж у країнах Євросоюзу [2].

Основними медичними чинниками, що впливають на демографічну ситуацію, є народжуваність та смертність населення [3]. Під смертністю розуміють статистичний та демографічний показник, який характеризує кількість смертей у популяції, що відбулися за певний проміжок часу, та вираховується в переліку на 1000 осіб за рік. Народжуваність — це демографічно-статистична категорія, що відображає загальне число новонароджених протягом певного періоду на конкретно визначеній території та розраховується як кількість новонароджених на 1000 мешканців регіону за рік.

Тема щодо вивчення відношення школярів до проблеми народжуваності та плідності є сучасною та актуальною, тому що ставлення молоді до цієї проблеми визначає майбутнє нашої держави, а саме прогнозує демографічну ситуацію в Україні у найближчий та віддалений період часу.

Мета дослідження: вивчити відношення до дітонародження та репродуктивні плани учнів одинадцятих (заключних) класів навчальних закладів міста Донецька.

Матеріали і методи

Враховуючи, що одним із основних медичних чинників, які впливають на демографічну ситуацію, є народжуваність, ми вирішили дослідити, які репродуктивні плани має сучасна молодь, а саме учні одинадцятих (заключних) класів навчальних закладів міста Донецька, тому що саме вони будуть формувати демографічну ситуацію в країні найближчим часом. Крім того, було проведено вивчення обізнаності та знань про репродукцію та плідність серед респондентів.

У дослідженні брали участь учні одинадцятих класів шести навчальних закладів міста Донецька, розташованих у різних районах (Ворошиловському, Петровському, Кіровському та Ленінському).

Основним методом проведення дослідження було анонімне анкетування. Для анкетування застосовувався інструмент, розроблений у 2004 році фахівцями Університету м. Уппсала (Швеція) [4]. Анкету перекладено російською мовою на кафедрі акушерства, гінекології та перинатології УНІПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького, а також протестовано із заохоченням 20 студентів першого курсу, щойно зарахованих до ВНЗ, з метою визначення зрозумілості

наведених питань. В анкетуванні брали участь 219 учнів одинадцятих класів. Мова анкетування — російська, тому що більшість учнів навчаються в класах, де основною мовою викладання матеріалу є російська. Анкета складалась із 28 запитань, розподілених на чотири блоки: демографічні характеристики, відношення до народження дитини, причини прийняття рішення щодо народження дитини, знання щодо фертильності.

Для оцінки відношення учнів до дітонародження були використані візуальна аналогова шкала [5, 6] та шкала Лайкерта [7].

Візуальна аналогова шкала — це пряма лінія, що має довжину 10 см, кінцеві пункти якої відповідають крайнім ступеням відношення до проблеми, що обговорюється. Респондентові пропонується поставити на ній крапку в тому місці, яке відповідає ступеню важливості його ставлення до питання. Таким чином, психологічне ставлення до проблеми відтворюється за допомогою аналогії на візуальній шкалі. Оцінка результатів проводиться за 100-бальною системою. Тобто, наприклад, відмітка, що відповідає 2 см довжини шкали, відповідає 20 балам.

За методикою Лайкерта респондентам пропонується серія можливих тверджень, які вони обирають, враховуючи важливість запропонованої відповіді в кожному конкретному випадку, при цьому вони вказують на ступінь своєї згоди або незгоди із запропонованим твердженням.

Опитування після узгодження з адміністрацією навчального закладу проводилось під час уроків і тривало 15 хвилин. З огляду на неповноліття респондентів дозвіл щодо проведення опитування давали як викладачі навчального закладу, так і батьки (на підставі попереднього повідомлення про анкетування). Окрім того, потенційні респонденти могли відмовитися від заповнення опитувальника або окремих його питань. При цьому для респондентів були створені умови щодо захисту їхніх прав. Під час анкетування їм надавався опитувальник, який вони могли кинути в закриту скриньку заповненим або незаповненим. Доступ до заповнених анкет мали тільки дослідники.

Отримані результати були оброблені за допомогою методів дескриптивної статистики із визначенням пропорцій для номінальних та середніх значень щодо безперервних даних із використанням ліцензованої статистичної програми JMP. При статистичному аналізі застосовано критерії T (Student) та χ^2 . Вірогідною вважається різниця показників між групами (хлопцями та дівчатами), якщо $p < 0,05$.

Результати і обговорення

У дослідженні брали участь 127 дівчат (58 %) та 92 хлопці (42 %). Ми проаналізували вік анкетованих респондентів. Середній вік дівчат становив $16,07 \pm 0,05$ року, хлопців — $16,10 \pm 0,04$ року ($p = 0,68$). За віком різниці між хлопцями та дівчатами не було.

До дослідження були залучені учні одинадцятих класів різних навчальних закладів міста Донецька. Кількісна структура респондентів у різних закладах за статтю наведена на рис. 1.

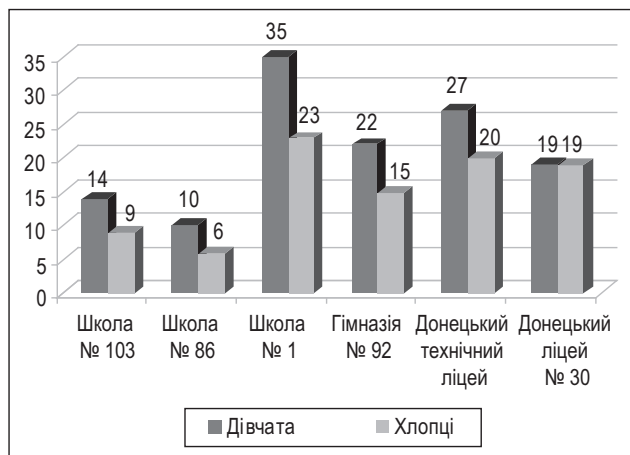

Рисунок 1. Кількісна структура респондентів за статтю

Далі ми проаналізували, скільки років планують додатково витратити на навчання наші респонденти. Отримані дані вказують, що обидві групи планують навчатися в середньому близько шести років (табл. 1).

На момент опитування 96,69 % дівчат та 93,26 % хлопців мешкали разом із батьками, проте 1,65 % дівчат та 3,37 % хлопців мешкали у своєму власному житлі. Наявність власного помешкання є одним із важливіших матеріальних важелів, що впливають на репродуктивні плани молоді.

Згідно з відповідями, на час опитування 10,08 % дівчат та 23,60 % хлопців мали постійних сексуальних партнерів. При цьому тривалість відносин становила в середньому у дівчат $10,22 \pm 9,60$ місяця, а у хлопців

$10,50 \pm 8,11$ місяця ($p = 0,95$). Окрім того, 0,97 % дівчат і 2,74 % партнерок хлопців вже мали вагітність, що була перервана. Таким чином, шістнадцятирічні підлітки-школярі вказували на негативний репродуктивний досвід, який у подальшому може негативно впливати на реалізацію їхніх репродуктивних планів.

На питання про використання засобів запобігання вагітності відповіли 121 респондент (55,3 %). Відповіді розподілилися таким чином (табл. 2).

Отже, серед респондентів близько 14 % дівчат та 36 % хлопців задекларували наявність сексуальних стосунків. Більшість респондентів не використовували жодних засобів запобігання вагітності. При цьому дівчата в 1,44 раза частіше, ніж хлопці, практикували небезпечну поведінку.

Нами було вивчене ставлення хлопців і дівчат до дітнородження. Важливим було зрозуміти, чи є різниця в ставленні до батьківства в осіб жіночої та чоловічої статі.

Показовою була відповідь на запитання про те, чи бажали б опитувані мати дітей у якийсь момент свого життя. Результати цього опитування наведені у табл. 3.

Вражаючим було те, що 11 % дівчат не бажали мати дітей. Майже 30 % хлопців підтримували цю думку. Наведені дані свідчать про те, що, можливо, частина дівчат і хлопців у цьому віці ще серйозно не замислювалися над таким важливим питанням, як батьківство, при цьому хлопці ставились до цього з меншою мірою відповідальності. Проте отримані дані є дуже застережливими, тому що можуть відображати цінність батьківства в суспільстві, а наразі подальші демографічні виклики.

На запитання про кількість дітей, яку б хотіли мати респонденти, вони відповіли таким чином: дівчата пла-

Таблиця 1. Тривалість запланованого додаткового навчання респондентів ($M \pm m$)

Показник	Дівчата, n = 114	Хлопці, n = 82	Різниця між групами, p
Тривалість навчання, роки	$5,91 \pm 0,14$	$6,11 \pm 0,13$	0,30

Таблиця 2. Використання засобів запобігання вагітності респондентом або його партнером (%)

Відповідь	Дівчата, n = 57	Хлопці, n = 64	Різниця між групами, p
Ні	71,93	50,00	0,03
Так	22,81	35,94	
Не знаю	5,26	14,06	

Таблиця 3. Бажання мати дітей (%)

Відповідь	Дівчата, n = 125	Хлопці, n = 85	Різниця між групами, p
Ні	11,20	28,24	0,06
Так	88,80	70,59	
Не знаю	0	1,18	

Таблиця 4. Розподіл респондентів за кількістю запланованих дітей (%)

Кількість дітей	Дівчата, n = 125	Хлопці, n = 85	Різниця між групами, p
1	18,18	26,42	0,06
2	60,00	60,37	
3	20,00	9,43	
4 та більше	1,82	3,78	

нували мати в середньому $2,05 \pm 0,60$ дитини, а хлопці — $1,96 \pm 0,13$ дитини ($p = 0,48$). Розподіл дівчат і хлопців за кількістю запланованих дітей має такий вигляд (табл. 4).

За результатами табл. 4 можна зробити висновок, що близько 20 % дівчат та 30 % хлопців планують народити тільки 1 дитину, що не є позитивним для процесу відновлення населення країни. Як дівчата, так і хлопці планують мати в середньому не більше двох дітей, тобто в майбутньому буде зберігатися принцип простого відтворення населення, що не приведе до збільшення населення.

Згідно з віковими критеріями, планування народження першої дитини відповідно до піку плідності (20–24 роки), початку зниження плідності (25–30 років) та значного зниження плідності (після 30 років) респонденти розподілилися таким чином (табл. 5).

Середній вік, у якому проанкетовані школярі планують мати першу дитину, становить для дівчат $23,94 \pm 0,22$ року, для хлопців — $25,67 \pm 0,22$ року ($p = 0,001$). Отримані результати свідчать про вірогідну різницю у відповідях хлопців та дівчат, тобто 79 % хлопців планують мати першу дитину в тому віці, коли знижується плідність жінок. Таким чином, плануючи першу дитину в більш старшому віці, вони свідомо можуть наражатися на проблеми з настанням вагітності, що в результаті буде негативно впливати на демографію в країні.

Важливість мати дітей оцінена за допомогою візуальної аналогової шкали за 100-бальною системою і наведена в табл. 6.

Для дівчат вірогідно більшою є важливість мати дітей, тобто дівчата вірогідно вище, ніж хлопці, оцінювали важливість батьківства. Отримані дані можуть свідчити про соціально-економічні труднощі, з якими батьки хлопців (а саме чоловіки) стикаються в сім'ї, і, як наслідок, зі зменшенням цінності батьківства, що заслуговує на особливу увагу політиків з точки зору подолання де-

мографічної кризи й підвищення цінності батьківства в очах підлітків.

Результати ставлення до можливої вагітності в теперішній час наведені в табл. 7.

Сімдесят відсотків підлітків вказали, що в разі вагітності вони народили б дитину. Основними факторами, які би вплинули на рішення народжувати дитину, були: можлива безплідність після абортів, негативне ставлення до самого абортів, релігійні погляди; до рішення перервати вагітність — ранній вік респондентів на момент можливого настання вагітності, психологічна незрілість, бажання навчатися, матеріальне становище (рис. 2).

При цьому хлопці в 2 рази частіше, ніж дівчата, були супротивниками абортів як такого. Дівчата в 2 рази частіше, ніж хлопці, в прийнятті рішення щодо вагітності враховували думку батьків. У 4 рази частіше дівчата висловлювали думку про переривання вагітності в зв'язку з бажанням подальшого навчання, проте в 4,5 рази частіше дівчата висловлювали жах перед безплідністю після абортів, що може бути результатом поширення некоректних даних про наслідки абортів, які не відповідають даним доказової медицини при професійному проведенні цієї маніпуляції.

При вирішенні проблеми можливої безплідності у шлюбі хлопці та дівчата по-різному оцінюють запропоновані варіанти відповідей. Так, можливість звернення за штучним заплідненням вірогідно вище оцінювали дівчата, ніж хлопці. Аналіз результатів відповідей, оцінених за візуальною аналоговою шкалою, наведений у табл. 8.

Можливість усиновити дитину також отримала вищу оцінку у дівчат (табл. 9).

А ось у рішення не мати дітей у разі виникнення проблеми безплідності в родині, навпаки, вірогідно вищу оцінку продемонстрували хлопці (табл. 10).

Таблиця 5. Розподіл респондентів згідно з віковими критеріями планування народження першої дитини (%)

Вік, роки	Дівчата, n = 107	Хлопці, n = 52	Різниця між групами, p
20–24	53,27	21,14	0,002
25–29	43,93	67,31	
Після 30	2,80	11,54	

Таблиця 6. Важливість мати дітей ($M \pm m$), бали

Показник	Дівчата, n = 125	Хлопці, n = 89	Різниця між групами, p
Важливість мати дітей	$84,46 \pm 2,06$	$70,11 \pm 3,13$	0,0001

Таблиця 7. Ставлення до можливої вагітності (%)

Відповідь	Дівчата, n = 113	Хлопці, n = 78	Різниця між групами, p
Переривання вагітності	29,20	28,20	0,46
Народження дитини	70,80	71,80	

Таблиця 8. Звернення за штучним заплідненням у разі безплідності ($M \pm m$), бали

Показник	Дівчата, n = 119	Хлопці, n = 87	Різниця між групами, p
Звернення за штучним заплідненням	$54,07 \pm 3,12$	$30,77 \pm 3,44$	0,0001

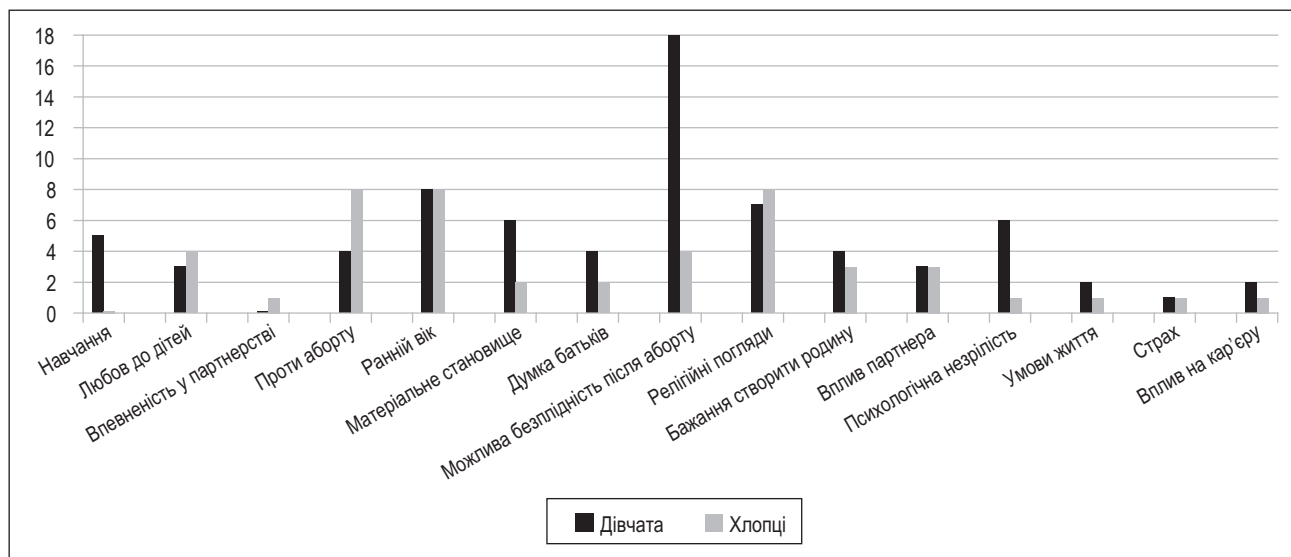

Рисунок 2. Основні фактори впливу на рішення перервати вагітність або народжувати дитину

При цьому за візуальною аналоговою шкалою важливість штучного запліднення та усиновлення для дівчат становила 54 та 50 балів зі 100, тобто це середній рівень важливості, а для хлопців — відповідно 30 та 32 бали, що є нижче за середній рівень важливості. Тобто і дівчата, і хлопці продемонстрували низьку готовність вирішувати проблеми безплідності як за допомогою допоміжних репродуктивних технологій, так і за допомогою усиновлення дитини, що ще раз продемонструвало низьку цінність батьківства як такого та, можливо, необізнаність у запропонованих технологіях. Хоча рішення не мати дітей як для дівчат, так і для хлопців було близьким до зовсім неможливого, все-таки хлопці частіше могли прийняти рішення не мати дітей.

Не дуже можливою для себе вважають у разі безплідності у шлюбі зміну партнера як хлопці, так і дівчата, саме тому вірогідної різниці між ними у відповіді на це питання не виявлено (табл. 11).

Висновки і практичні рекомендації

Таким чином, дівчата віком 16 років вірогідно менше використовують засоби запобігання вагітності чи у зв'язку з необізнаністю та відсутністю інформації щодо контрацепції, чи у зв'язку з невідповідальним відношенням до свого здоров'я. Обидва ці фактори свідчать про недостатнє статеве виховання як у родині, так і у школі.

Як хлопці, так і дівчата вважають для себе за важливе мати дитину, в середньому навіть двоє дітей у житті, що буде відповідати принципам простого відтворення населення. При цьому у разі гіпотетичного виникнення вагітності саме зараз як хлопці, так і дівчата в більшості випадків схиляються не переривати її, а народжувати дитину.

Позитивним є і той факт, що учні знають про наявність сучасних репродуктивних технологій, але звернутися за штучним заплідненням у разі виникнення проблеми частіше вирішують дівчата, саме як і усиновити дитину. Хлопці у випадку проблем із народженням дитини частіше вирішують зовсім не мати дітей. Важливість інституту шлюбу для сучасної молоді як одного з важелів, які позитивно впливають на демографічну ситуацію в країні, підтверджується тим, що навіть у разі безплідності в шлюбі як хлопці, так і дівчата у дуже великій кількості вважають для себе за можливе змінити партнера.

З метою покращення демографічної ситуації в Україні, враховуючи все вищевикладене, ми пропонуємо переглянути методику викладання питань репродуктивного та сексуального виховання для учнів шкіл. При цьому важливим є заохочування до навчання підлітків працівників медичних закладів, медичних навчальних закладів та самих учнів, які пройшли відповідну підготовку.

Таблиця 9. Усиновлення дитини в разі безплідності в шлюбі ($M \pm m$), бали

Показник	Дівчата, n = 117	Хлопці, n = 86	Різниця між групами, p
Усиновлення дитини	50,85 ± 2,87	32,49 ± 3,02	0,0001

Таблиця 10. Рішення не мати дітей в разі безплідності в шлюбі ($M \pm m$), бали

Показник	Дівчата, n = 111	Хлопці, n = 84	Різниця між групами, p
Рішення не мати дітей	10,26 ± 1,53	23,32 ± 3,15	0,0001

Таблиця 11. Рішення про зміну партнера в разі безплідності в шлюбі ($M \pm m$), бали

Показник	Дівчата, n = 114	Хлопці, n = 86	Різниця між групами, p
Рішення про зміну партнера	16,69 ± 2,56	24,34 ± 3,10	0,06

Список літератури

1. Плакса Ю.В. Демографическая ситуация в Украине [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Npkaui/econ/2012_143/files_143/12puvsiv.pdf
2. Либанова Э. Демографическая ситуация в Украине [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.ozd.ru/sociologiya_i_obshhestvoznaniye/demograficheskaya_situaciya_v_ukraine.html
3. Панышко О.В., Долженко Н.И. Демографическая ситуация в Украине [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.rusnauka.com/32_PWMN_2009/Psihologia/55202.doc.htm
4. Tyden T., Ekstrand M. Sexual and reproductive health among teenagers and young adults in Sweden [Электронный ресурс]. —

Режим доступа: <http://www.slideshare.net/guest99fbb/tanja-tyden-maria-ekstrand-presentation>

5. Wewers M.E., Lowe N.K. A critical review of visual analogue scales in the measurement of clinical phenomena // *Research in Nursing and Health*. — 1990. — № 13. — P. 227-236.
6. Gould D., Kelly D., Goldstone L., Gammon J. Examining the validity of pressure ulcer risk assessment scales: developing and using illustrated patient simulations to collect the data INFORMATION POINT: Visual Analogue Scale // *Journal of Clinical Nursing*. — Vol. 10, Issue 5. — P. 697-706.
7. Шкала Лайкерта [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://psychology.academic.ru/7252>

Отримано 06.12.13 □

Перетяцько В.О.¹, Могилевкіна І.А.², Перетяцько А.А.³

¹Донецкий технический лицей

²Донецкий национальный медицинский университет им. М. Горького

³Центральная городская клиническая больница № 24 г. Донецка

МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ ДЕМОГРАФИЧЕСКОГО КРИЗИСА В УКРАИНЕ ГЛАЗАМИ ШКОЛЬНИКА

Резюме. Тема отношения школьников к проблеме рождаемости и плодovitости современна и актуальна, потому что отношение молодежи к этой проблеме определяет будущее нашего государства, а именно прогнозирует демографическую ситуацию в Украине в ближайший и отдаленный период времени.

Цель исследования: изучить отношение к деторождению и репродуктивные планы учеников одиннадцатых (заключительных) классов учебных заведений города Донецка.

Материалы и методы. Проведено анонимное анкетирование 219 учеников одиннадцатых (заключительных) классов шести учебных заведений города Донецка, расположенных в разных районах города. Для анкетирования использовался инструмент, разработанный специалистами Университета г. Уппсала (Швеция) и переведенный на русский язык на кафедре акушерства, гинекологии и перинатологии УНИПО Донецкого национального медицинского университета им. М. Горького. Анкета состояла из 28 вопросов, разделенных на четыре блока. Для оценки отношения учеников к деторождению были использованы визуальная аналоговая шкала и шкала Лайкерта. Полученные результаты обработаны с помощью методов дескриптивной статистики с определением пропорций для номинальных и средних значений относительно непрерывных данных с использованием лицензированной статистической программы JMR.

Результаты. В исследовании приняли участие 127 девочек (58 %) и 92 мальчика (42 %). В соответствии с ответами на момент опроса 10,08 % девочек и 23,60 % мальчиков имели постоянных сексуальных партнеров. Большинство респондентов не использовали никаких способов предохранения от беременности. При этом девочки в 1,44 раза чаще, чем мальчики, практиковали опасное поведение. 11 % девочек не хотели иметь детей на протяжении жизни. Почти 30 % мальчиков поддерживали эту мысль. Около 20 % девочек и 30 % мальчиков планируют родить только одного ребенка, что не является позитивным для процесса воспроизводства населения страны. Как девочки, так и мальчики планируют иметь в целом не больше двух детей, то есть в перспективе будет сохраняться принцип простого воспроизводства населения, что не приведет к увеличению населения страны. 79 % мальчиков планируют иметь первого ребенка в том возрасте, когда снижается плодovitость женщин. Таким образом, планируя первого ребенка в более старшем

возрасте, они сознательно могут сталкиваться с проблемой бесплодия. «Иметь детей» является достоверно более важным для девочек, то есть девочки достоверно выше, чем мальчики, оценивали важность материнства. Семьдесят процентов подростков указывали, что в случае наступления гипотетической беременности в данный момент они родили бы ребенка.

Мальчики в 2 раза чаще, чем девочки, были противниками аборта. Девочки в 2 раза чаще, чем мальчики, в принятии решения относительно вынашивания беременности учитывали бы мнение родителей. Возможность обращения для искусственного оплодотворения в случае бесплодия в семье достоверно выше оценивали девочки, чем мальчики. Возможность усыновить ребенка получила более высокую оценку у девочек. А вот решение не иметь детей в случае возникновения проблемы бесплодия в семье, наоборот, достоверно более высокую оценку продемонстрировали мальчики. Как мальчики, так и девочки продемонстрировали низкую готовность решать проблемы бесплодия как с помощью вспомогательных репродуктивных технологий, так и с помощью усыновления ребенка, что еще раз свидетельствовало о низкой ценности отцовства.

Выводы. Таким образом, девочки в возрасте шестнадцати лет достоверно реже, чем мальчики, используют способы предохранения от беременности. Как мальчики, так и девочки считают для себя важным иметь ребенка, а в среднем даже двоих детей в жизни, что будет отвечать принципам простого воспроизводства населения. Положительным является тот факт, что ученики знают о наличии современных репродуктивных технологий, но обратиться для искусственного оплодотворения в случае возникновения проблемы, как и усыновить ребенка, чаще решают девочки. С целью улучшения демографической ситуации в Украине, учитывая изложенное, мы предлагаем пересмотреть методику преподавания вопросов репродуктивного и сексуального воспитания для учеников школ. При этом важным является привлечение для обучения подростков работников медицинских учреждений, медицинских учебных заведений и самих учеников, которые прошли соответствующую подготовку.

Ключевые слова: демографический кризис, ученики одиннадцатых классов, рождаемость, деторождение, репродуктивные планы молодежи.

Peretyatko V.O.¹, Mogilevkina I.O.², Peretyatko G.A.³

¹Donetsk Technical Lyceum

²Donetsk National Medical University named after M. Gorky

³Central City Clinical Hospital № 24, Donetsk, Ukraine

THE MEDICO-SOCIAL FACTORS OF DEMOGRAPHIC CRISIS IN UKRAINE THROUGH THE EYES OF SCHOOLCHILD

Summary. Subject of pupils' attitude to the problem of childbearing and fertility is modern and topical because attitude of youth to this problem defines the future of our state, namely predicts a demographic situation in Ukraine in short and long-term period.

Objective of the study: to investigate the attitude to childbearing and reproductive plans of the pupils of eleventh (final) classes of high schools in the Donetsk city.

Material and Methods. Anonymous questioning was conducted among 219 pupils of the eleventh (final) classes of six high schools of Donetsk located in different districts of the city. The questioning we used tool developed by Uppsala University (Sweden) experts, and translated into Russian at the Department of obstetrics, gynecology and perinatology of Educational and research institute of postgraduate education of Donetsk National Medical University named after M. Gorky. Questionnaire consisted of 28 questions divided into four blocks. To assess pupils' attitude to childbearing the visual analog scale and Likert scale have been used. The obtained results are processed by methods of descriptive statistics with determination of proportions for the nominal and mean values in terms of continuous data using licensed statistical JMP program.

Results. 127 girls (58 %) and 92 boys (42 %) enrolled in the study. According to the responses at the time of the survey, 10.08 % of the girls that 23.60 % of boys had regular sexual partners. The majority of respondents did not use any contraceptives. Girls have reported unprotected sex 1.44 times more often than boys. 11 % of girls did not want to have children throughout life. Almost 30 % of boys supported this idea. Nearly 20 % of girls and 30 % of boys are planning to have only one child, which is not positive for process of population reproduction in the country. Both girls and boys are planning to have no more than two children throughout life, which means simple repro-

duction of the population without population growth. 79 % boys are planning to have their first child at that age when woman's fertility is declined. So, planning to have their first child in older age means they can consciously face infertility problem. «To have children» is significantly more important for girls, thus they have estimated importance of parenthood higher than boys. Seventy percent of teenagers have noted that in case a hypothetical pregnancy occurs just now they would deliver a baby.

Boys were 2 times more often than girls opposed the abortion. Whereas girls were 2 times more often considered parents' opinion in decision-making related to pregnancy prolongation. Possibility to apply for in vitro fertilization (IVF) as well as for adoption in case of infertility was estimated significantly higher by girls. Whereas deny from parenthood in such situation was more pronounced among boys. Both boys and girls have shown low readiness to solve infertility problems by IVF or adoption that demonstrates low value of parenthood.

Conclusions. Thus, sixteen years old girls use contraception less often than boys. Both boys and girls consider it is important to have a child, and on average, even two children in life time that will provide simple reproduction of the population. There is positive issue that pupils are acquainted with modern reproductive technologies, but girls would apply for IVF or adoption in case of infertility more often than boys. To improve demographic situation in Ukraine, we suggest reviewing the methodology of reproductive and sexual education of pupils in high schools. It is important physicians as well as medical university teachers will be involved in such education. Peer-education could be of great value.

Key words: demographic crisis, pupils of the eleventh classes, birth rate, childbearing, reproductive plans of youth.